

TARTALOM:

Alagi centenárium	1
SZÁRAZ György	
„Alag, Rólad szól ez az új versalak”	2
KRÚDY Gyula	
Zöld játék	4
Dr. HALÁSZ Erzsébet	
A „szövi”-ház	5
SZŐKE Kálmánné	
Gazdálkodás és élet az egykori alagi majorságban	6
MÜHLBACHERNÉ SZÁHLENDER Magdolna	
Az Alagi Falkavadász Társaság ...	8
LŐRINCZ Róbert – CSOMA Attila	
Az alagi öreg temető I. rész	10
LEGINDI Tímea	
Alagi Híradó	12
LŐRINCZ Róbert	
Alag első sportegyesülete, az Alagi SE	13
Dr. HÁLA József	
Sportbál Alagon	14
HORVÁTH Lajos	
Alag föld és falu a középkori oklevelekben	16
LÉVAI Tibor	
Az alagi versenypályák rövid története I. rész	18
CSOMA Attila	
A Pejacevich család Alagon	19

SZÁMUNK SZERZŐI:

CSOMA Attila – könyvtáros
 Dr. HÁLA József – néprajzkutató
 Dr. HALÁSZ Erzsébet – közgazdász
 HORVÁTH Lajos – történész,
 levéltáros (Veresegyház)
 KRÚDY Gyula
 LEGINDI Tímea – egyetemi hallgató
 LÉVAI Tibor – helytörténeti kutató
 LŐRINCZ Róbert – könyvtáros
 MÜHLBACHERNÉ SZÁHLENDER Magdolna (Göd)
 SZÁRAZ György – helytörténeti kutató
 SZŐKE Kálmánné – ny. tanár,
 igazgató

A lap megjelenését támogatja
 Dunakeszi Város Önkormányzatának
 Művelődési és Közoktatási Bizottsága

A címlapon: képeslap Alag községről
 (1942).

SZÁRAZ GYÖRGY

„Alag, Rólad szól ez az új versalak”¹

Irodalmi kalandozás a hajdani Alagon

Most, amikor Alag centenáriumát készülünk megünnepelni, régmúlt idők folyóiratait, újságait, könyveit lapozzuk, azokat keresve, akik az egykori híres településről és lóversenyeiről mesélnek nekünk. Általuk élénk tárul a legendás múlt, amit lassan-lassan már elfeledtünk. Híres versenylovak, virtuóz zsokék, küzdelmes versenyek, a társadalmi élet prominens személyiségei, no meg a művészvilág kiválóságai tették oly izgalmassá a békeidők szép napjait Alagon. Újságírók, festők, költők, színészek éltek és jártak a községben, s az itt szerzett élményeik gyakran tükröződnek vissza alkotásaikban. Talán ez év nyarára elkészülhet az a könyv, melynek témája a művészet jelenléte az alagi mindennapokban lenne. Írásunkban most ennek rövid kivonatával ismerkedhetünk meg.

Az alagi versenynapokon már a Nyugati pályaudvaron (ahol a pályabelépőt is meg lehetett váltani) óriási tömeg tolongott. Kinn a pályán hatalmas embersereg izgulta végig a futamokat, majd utána a Pávilonban az utolsó vonat indulásáig vagy sokszor reggelig tartott a versenyekről való beszélgetés: Ki nyert? Ki veszített? Ki volt kint? Ki nem volt kint? Az itt éjszakázó társaságban erősen képviselve voltak a „toll bajnokai”, akik nem csak a kávéházi asztalok körül, hanem a turfon, a zöld gyepen, Pesten, Megyeren vagy Alagon is szinte mindig ott voltak. Idézzünk most meg néhány lírikust közülük!

Heltai Jenő (1871–1957) már fiatalon nagy rajongója volt e sportnak. Újságíróként volt jelen Alagon 1896 tavaszán, amikor a pályaaavatóra készültek. A nevezetes napot az erre az alkalomra írt *Úrlovasok* című versével köszöntötte:

*Ujak a húrok vén hegedőmön
 Tárogatóm ifjodva rivall
 Jártam a tágas alagi mezőkön
 Úrlovasokról szóljon a dal! [...]*

*Áll Alagon már készen a pálya
 Készül a harcra már a lovas
 Nem sok idő s már kap paripára,
 Forog az ostor, mélyed a vas.[...]²*

Heltai Jenő (1871–1957)

Heltai, mint újságíró, hivatalból vett részt az alagi futtatásokon, de emellett szenvedélyes fogadó is volt. *Lóverseny* című költeményében így ír erről:

*„Szeretem a turfot,
 Télen, ősszel, nyáron...
 Anyagi helyzetem
 Gyors föllendülését
 A lovaktól várom. [...]³*

Hogy anyagi helyzetén segített-e a lóverseny nem tudjuk, de lehet, hogy az egyetemet emiatt hagyta ott. Évtizedek múlva írja egyik legsikeresebb regényét *111-es szoba* címmel. Zűrös politikai viszonyok közepette, 1919-ben játszódik a darab, melynek fura alakja,

Selfridge úr, egy hotel 111-es számú szobájában lakik. A szobaszám nem véletlen, hisz Heltai kedvenc lóversenyfogadása az 1-11; 11-1 volt, természetesen befutóra, így e művében is tetten érhető a turf iránti örök szenvedélye. 1938-ban, a *Sportélet* című újság riportérének a pályafutása kezdeteit firtató kérdésére a következőt nyilatkozta: „Ma már ritkábban írok verset, ezzel szemben gyakrabban járok ki a versenyekre. Akkor azt hittem, hogy hű maradok a Múzsához, és költő leszek. Azóta kiderült, hogy csak a lovakhoz maradtam hű.”

A Nyugat asztaltársaságnál ott kávéztak és füstöltek a nagyok, Osvát, Babits, Krúdy és még sokan, akik az akkori irodalmi életben számítottak. Közéjük tartozott Szép Ernő (1884–1953) is, aki nem csak úgy követte a lóversenyeket, hogy átküldte a pincért egy kis pénzzel a szomszéd „bukiba” (fogadóirodába) azzal: „Tegye fel nekem ezt a kis pénzt a nagyalági akadályra, de csak akkor, ha ezt nekem négy az egyhez adja!” A költő kijárt a pályákra is, mert imádta a lovakat. Figyelte a zsokék tekintetét, amikor a ringben lóra pattantak, és szerette kipuhatolni a bennfentesektől a „tuti” tippeket. Nagyon kedvelte Alagot, már

1 Szép Ernő: Alag (Alag,...) In: *Szép Ernő összes versei*. Bp., 2003. 474.

2 Heltai Jenő: *Úrlovasok*. In: *Sportélet*, 1896. ápr. 13.

3 Heltai Jenő: *Lóverseny*. In: *Heltai Jenő összegyűjtött versei*. Bp., 2002. 320.

csak azért is, mert a hosszú tél után itt voltak az első tavaszi versenyek. A turf illatára kiéhezett szenvedélyes lóversenyrajongóknak ez volt az évi debütje. Reményekkel telve indultak az új versenyszezonra. Szép Ernő több versének élményanyagát az alagi délutánokon szerezte. A „bánat poétája” ezekben a költeményeiben könnyedebb, játékos stílusban ír a turf-fogadók végül mindig csalódásba forduló sorsáról.

Szép Ernő (1884–1953)

„[...] Budapestnek reménysége:
Alag, Alag szép határa,-
Ah, a végzet szörnyet ütött,
Budapestnek Alagára!..
Alagomra, Alagodra,
Mindnyájunknak Alagjára,-
Szép híredből be ki estél,
Alag, Alag szép határa!
Más világ volt hajdanában;
Akkor nyertünk: más a kor ma!
Nem leljük a verseny kulcsát,
És nincs semmi papír-forma...”⁴

„Kisasszony napján
Alagra mentem
Ami pénzem volt
Egy lóra kentem.
A pénzt rátettem
Egy sárga lóra,
Ő lesz az első,
Azt hittem róla.
De nem lett első,
Nem bizonyísten,
Még második sem,
Még harmadik sem.
Mínek cifrázzam,
Az idő drága:

Éppen utolsó
Lett az a sárga.
De el nem dobtam
Vesztő tikktem.
Szemem buzgón az
Égre vettem.
Úgy szól az írás,
Gondoljad ezt meg:
Az utolsókból
Ott első lesznek.
Ha majd meghaltam,
Szépen beváltom
Ezt a tikkett
A másvilágon.”⁵

„Képlátása és verselésének módszere sokszor expresszionisztikus. Hangulatfoszlányokat muzsikáló szentitív költő, aki többet nyújt a pusztá dallamosságánál és lírai élményeinek artisztikus kivetítésénél...”⁶ – írja Rózsa Miklós Vidor Marcelről a *Mai magyar múzsa* 1930-ban megjelent kötetében. Ebben az antológiában a kor neves lírikusait mutatják be, köztük a kárpátaljai születésű ungvári Vidor Marcellt, aki abban az időben mint minden „rendes” költő, a zöld gyp szenvedélyes rajongója volt. Lírikusi tehetségének fent említett tulajdonságait felhasználva írta meg 1943-ban *Galopp*⁷ című verseskötetét, melynek szereplői a pesti és az alagi lóversenyélet jeles figurái voltak. Ebből a kötetből idézünk most fel közülük néhányat.

„Pejacsevich. Fogalom ez a turf-on!
A kis gróf. Nevét csak így hallani!
Ötször nyerte az Asszonyságok díját
Úrlovások közt. Ez már valami!”⁸

Pejacsevich Jancsi, a kis gróf, Pejacsevich Albert fia, az alagi közélet igen kedvelt alakja volt. Amikor csak nyeregbe szállt, a pályán hisztérikus sikoltozást csaptak... többnyire a hölgyek.

„Versenyterre utak be és utak ki!
Rendben tartja a pályát is Futtaky.
A paripák be jól élnek,
Virágokon szökdicsélnék.”⁹

A ma is itt élő Futakyak, akik korábban Kleiszner néven váltak ismertté Alagon, szinte minden községben zajló eseményen részt vettek. Jelentős szerepet vállaltak a tenisz- és a hokiegylet létrehozásánál, vagy a Szent Imre-templom építésénél. A vers Futaky Lászlót méltatja, aki mérnök lévén, az alagi és a megyeri pályák rendjét felügyelte.

Természetesen a kötet főszereplői a zsokéak, akik nemcsak megtörték az angol lovasok hegemoniáját, hanem olykor túl is szárnyalták azokat. Ilyen volt Esch Győző (az Esch család villája még ma is megcsodálható a Fóti úton), aki minden idők legtöbb derbyjét nyerte.

„Az Esch család, az Győző,
Lovain remekelt,
A statisztika szerint
Tizenegy derbyt nyert.[...]”¹⁰

Nagy Géza volt az első magyar derby győztese 1921-ben Vatinius nyergében. Felmenői, a Kossuth utcában élnek, és ma is ott állnak a ringben, Balus nevű lovuktól várva a győzelmeket.

„Vatiniuson, Balbinuson ült.
Nagy Gézáért a régi turf hevült.
Befutotta a távot vagy ezerszer!
Derby-nyerő volt, nem is egyszer! [...]”¹¹

Gutai Jánosnak még az inggombjai is brillből voltak, de áldozott a Szent Imre-templom felépítésére is. Károlyi utcai telkeiből jó néhányat eladott, s a befolyt összeggel az első adományozók között volt.

„A zúgó tömeg mindig tudta, ki?
Nevétől a lég rezgett: - Gutai! [...]”¹²

S végül kanyarodjunk vissza irodalmi-turf kalandozásunk elsőként bemutatott alakjához, Heltai Jenőhöz. A költőtársat méltatva Vidor Marcel is megjegyzi, a *111-es szoba* nem csak egy irodalmi mű, annál jóval több, éltető játékszenvedély...

„[...]111-es egy regény,
Írta pályája kezdetén.
S érik a versenygabona,
Mert beválik a babona!”¹³

A bemutatott, kiragadott idézetek által talán még érthetőbbé válik az egykor itt élő, és itt is nyugvó Szerémy Zoltánnak, a Vígszínház neves művészeinek felkiáltása: „Hogyan felejthetném el valaha is Alagot!”¹⁴

4 Szép Ernő: Alag (Csöndes, hosszú téli estén...), Szép... i.m. 420.

5 Szép Ernő: Ábránd Alagon, Szép... i.m. 474.

6 Vajthó László (szerk.): *Mai magyar múzsa*. Bp., 1930. 169.

7 Vidor Marcel: *Galopp*. Bp., 1943.

8 A kis gróf, Vidor: i.m. 22.

9 Futtaky mérnök, Vidor: i.m. 36.

10 Az Esch család, Vidor: i.m. 49.

11 Nagy Géza, Vidor: i.m. 53.

12 Gutai, Vidor: i.m. 54.

13 Heltai Jenő, Vidor: i.m. 41.

14 Szerémy Zoltán: *Emlékeim a régi szép időkben*, Bp. 1929.